

**BOGA LJUBILI,
VERNIKE UČILI,
MUČENIŠTVO PRESTALI,
SLAVO DOSEGLI**

**OB POSTAVITVI SPOMENIKA UBITIM
DUHOVNIKOM BELE KRAJINE**

Izdala Dekanija Črnomelj ob postavitvi spomenika ubitim duhovnikom
Bele krajine 12. novembra 2023 v Črnomlju
Zbrala in uredila **Tomaž Maras** in **Janez Žakelj**
Jezikovni pregled: **Helena Vukšinič**
Odgovarja **Anton Gnidovec**, dekan

KRATKA KRONIKA BELOKRANJSKIH ŽUPNIJ MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Cerkev v 20. stoletju je bila zelo preizkušana. Stoletje dveh svetovnih krvavih vojn je zaznamovala vsa področja človeškega delovanja. V tem času so se še posebej zamajale tiste vrednote, ki so blizu delovanju krščanske vere. Močan notranji čut navdaja kristjana, da je potrebno gojiti svetost življenja, ljubezen do domovine in spoštovanje domače kulture in jezika. Kristjana navdaja prepričanje, da sledimo volji našega Boga, »*ki se kliče Bog ljubezni, de ljubi vse ljudi, svoje otroke, ... de ne želi nobenega pogube*« (F. Prešeren, *Krst pri Savici*). Bog nas varuj vsake vojne!

STANJE PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Bog je dober. Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in ti bo dobro na zemlji. Drži se Božjih zapovedi. Takšna so bila krščanska prepričanja vernega belokranjskega ljudstva in njegovih duhovnikov, ki so sledili Kristusovemu nauku. Cerkev kot občestvo gradijo ljudje. V Beli krajini je skupaj 90 cerkva,¹ brez kapel ali drugih cerkvenih znamenj. Za vsako cerkev, ki jo nekdo želi postaviti, potrebujemo premožnega dobrotnika ali večje število ljudi, ki imajo skupno željo Bogu izkazati čast. Ljudje so kot znamenje svoje verske pripadnosti gradili cerkve. Vera ljudstva je pripomogla, da so prebrodili veliko težav in nadlog, kot so Turki, prva in druga svetovna vojna, in obstali.

9. oktobra 1408 so stali Turki prvič pred mestom Črnomelj.² 29. avgusta leta 1516 je prišel ukaz Ferdinanda I., da so morali belokranjski samostani in cerkve oddati svoje dragocenosti, ki naj bi se porabile v času najhujše sile v obrambo pred Turki. Tedaj je tudi nastal natančen popis vseh takratnih belokranjskih cerkva in kaj vse so morali dati. Vse, kar so v dolgih letih pripravili za bogočastje, vse te dragocenosti so se zaradi omenjenega darovanja izgubile.³

Zaradi primanjkovala surovin, zlasti barvnih kovin, so v prvi svetovni vojni župnišča do 20. 10. 1915 morala poslati avstro-ogrskega vojnemu ministrstvu popis zvonov iz vseh cerkva. Prva oddaja zvonov je bila jeseni 1916, druga poleti leta 1917. Zvonove so potrebovali za pretopitev in vlivanje topovskih cevi. V mnogih cerkvah so bronaste zvonove zamenjali železni.⁴ Tudi med drugo svetovno vojno so fašisti in nacisti odvzeli veliko zvonov. Na območju Primorske in Istre je šlo v topilnice okoli 1.500 zvonov.⁵

Po prvi svetovni vojni je velik del slovenskega ozemlja pripadal Italiji. Slovenski duhovniki so predvsem pod okriljem »Zbora svečenikov sv. Pavla« z velikimi težavami, žrtvami in nasprotovanji uspešno ohranjali slovensko besedo tudi pod fašizmom.⁶ Ker so bili duhovniki drugih slovenskih dežel blizu

1 Preštete so farne in podružnične cerkve iz šematizma za leto 1935.

2 Prim. Valvazor, Slava Vojvodine Kranjske XI, 389.

3 Prim. Leopold Podlogar, Kronika mesta Črnomelj in njegove župe, Ljubljana 1906, 48.

4 Prim. Matjaž Ambrožič, Odvzem zvonov med 1. svetovno vojno, v: Zvonarstvo na Slovenskem, 1993 Ljubljana, str. 147-150.

5 Prim. Matjaž Ambrožič, Odvzem zvonov med 2. svetovno vojno, v: Zvonarstvo na Slovenskem, 1993 Ljubljana, str. 151-152.

6 Prim. Rudolf Klinec, Primorska duhovščina pod fašizmom, Gorica 1979.

Primorski, so poznali preizkušnje svojih prijateljev (sobratov duhovnikov) in spoznavali, kako veliko zlo je fašizem.

Belokranjski duhovniki so večinoma pripadali križniškemu redu. Vsaj del svoje izobrazbe so pridobili na študiju v nemško govorečih deželah. Dobro so govorili nemško in hkrati tudi spremljali dogajanje na tujem. Kljub temu, da je bil sklenjen konkordat med Vatikanom in Rajhom (leta 1933), se je kmalu po nastopu nacizma začelo preganjanje Cerkve v Nemčiji. Papež Pij XI. je ostro obsodil nacizem z encikliko *Mit brennender Sorge* dne 14. marca 1937.⁷ Nemci so samo v Sloveniji ubili vsaj 10 duhovnikov.⁸

Državljanska vojna v Španiji med leti 1936 in 1939 je pokazala, kako krut je do Cerkve komunizem, saj je bilo tam v tem času ubitih vsaj 2.000 mučenec, večinoma duhovniki, redovnice, škofje in mnogi laiki – družinski očetje in matere ali mladi, ki so izgubili življenje samo zato, ker so ljubili Kristusa, poleg vseh ostalih, ki so bili takrat ubiti.⁹

Mnogi so se torej že pred drugo svetovno vojno zavedali, kako so fašizem, nacizem in komunizem nasilni sistemi, ki nasprotujejo veri in narodu. V vsaki vojni nevarnosti, kot lahko vidimo, je Cerkev imela velikansko človeško in materialno škodo. Veliko žrtev je bilo med nedolžnimi kristjani. Posebej se to odseva tudi v grozi druge svetovne vojne. Bog vse vidi in *kdor bo vztrajal do konca, bo rešen (Mt 10, 22b)*.

7 Prim. https://www.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_14031937_mit-brennender-sorge.html.

8 Tamara Griesser Pečar, Cerkev na zatožni klopi, Ljubljana 2005.

9 Prim. <https://www.vaticannews.va/sl/svet/news/2020-11/v-spaniji-za-blazenega-razglasen-joan-roig-i-diggle.html> (pridobljeno 19. 10. 2023).

CERKEV V BELI KRAJINI MED DRUGO SVETOVNO VOJNO

20. stoletje je Slovincem nekajkrat postavilo izziv preživetja. Soška fronta, nato razkosanost narodnega ozemlja po prvi svetovni vojni, okupacija in državljanska vojna med drugo svetovno vojno in navsezadnje osamosvojitvena vojna leta 1991. Najbolj dramatično preizkušnjo je vsekakor pomenilo obdobje med in po drugi svetovni vojni.¹⁰ Strah in nezaupanje, iskrena želja po svobodi in prevare. Glede na slovenske razmere je posebnost Bele krajine v tem, da je po kapitulaciji Italije ne zasedejo Nemci.

Pregled župnij v Beli krajini med leti 1935 in 1947

Zadnji naslovnik duhovnikov pred II. svetovno vojno je izšel leta 1935, naslednji je izšel leta 1944 in nato po vojni 1947. V nadaljevanju je predstavljeno stanje pred vojno in po vojni, kolikor je to moč razbrati iz posameznih šematizmov. Seznam ni popoln. V vmesnem času je lahko kdo prišel in odšel ter ni bil vpisan v letopis. Poleg podružničnih cerkva je dodano tudi število prebivalcev in šole, ki so delovale pred vojno.¹¹

Pri vsaki župniji so dodane še Marijine kongregacije. V semiški (tj. belokranjski) dekaniji je bilo leta 1940 vključenih v Marijino dekleško družbo 1257 deklet, v žensko Marijino družbo 535 žena, v fantovsko Marijino družbo 276 fantov in v Marijin vrtec 1908 otrok.¹²

V župnijah se pojavljajo različna gibanja. Glede na oznanilno knjigo in na pogostost sestankov je v Črnomlju zelo aktivna dekleška Marijina družba, shodi tretjega reda, dekleška katoliška akcija, otroci Marijinega vrtca. Manj aktivna pa je fantovska družba. V letih 1940/41/42 je bila konec novembra izrecna posvetitev Kristusu Kralju, v letu 1943 v mesecu majniku posvetitev Mariji. Dekleška katoliška akcija deluje do konca leta 1941.

Leta 1935 se je belokranjska dekanija imenovala Dekanija Semič.

¹⁰ Za stanje Cerkve v Sloveniji med vojno prim. Matjaž Ambrožič, Zgodovina Cerkve na Slovenskem, Ljubljana 2019, str. 435-475.

¹¹ Prim. Letopis ljubljanske nadškofije (1935), letnik 106; Letopis ljubljanske nadškofije (1944), letnik 107; Letopis ljubljanske nadškofije (1947), letnik 108.

¹² Dekanijski dopis urada v Črnomlju – statistika za leto 1940 – osrednjemu vodstvu Marijinih družb z dne 18. junija 1940.

Arhidiakon je bil Jožef Vole, stolni kanonik v Ljubljani od leta 1928.

Takratni dekan je bil pater Pavlin Bitnar (križnik - Ordo Teutonicus, OT), župnik - vikar v Črnomlju (prodekan l. 1930, dekan od leta 1931 dalje).

Leta 1947 se belokranjska dekanija imenuje Dekanija Črnomelj; prodekan je Andrej Ilc, župnijski upravitelj v Podzemlju.

Župnije:

1. Adlešiči (1320 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Nikolaja;
- podružnici: 1. Sv. Marije Magdalene na Plešivici; 2. Sv. Janeza Krstnika v Tribučah;
- kapela: Preblažene device Marije pomočnice kristjanov v Dolenjih;
- šoli: v Adlešičih 3 razredi, v Tribučah (1,5 ure) 2 razreda;
- župnik: Alojzij Peček, rojen na Robu 31. maja 1892, posvečen v mašnika 8. junija 1917, v Adlešičih od l. 1926;
- leta 1937 je postal župnijski upravitelj Ivan Štrus;
- leta 1944 je prišel kratek čas za kaplana Janez Merhar.
- Marijine družbe 1940: vodi g. Ivan Štrus:
 - dekleška – 58 deklet,
 - ženska – 89 žensk,
 - vrtec – 90 otrok.

2. Črnomelj (4600 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Petra, apostola;
- podružnice: 1. Sv. Marka Evangelista na Butoraju; 2. Sv. Duha v mestu; 3. Sv. Mihaela, nadangela, na Desincu; 4. Sv. Janeza Evangelista v Dobljčah; 5. Sv. Vida, mučenca, v Dobljški gori; 6. Sv. Jerneja, apostola, na Otovcu; 7. Sv. Janeza Krstnika v Petrovi vasi; 8. Sv. Jakoba, apostola, v Rodinah; 9. Preblažene Device Marije Pomočnice v Rodinah; 10. Sv. Jurija, mučenca, na Rožancu; 11. Sv. Sebastijana, mučenca, v Mestnem logu; 12. Sv. Nikolaja, škofa, na Stražnjem Vrhu;

13. Sv. Marije Magdalene v Tuševem Dolu; 14. Rojstva preblažene Device Marije v Vojni vasi;

- kapela: Sv. Roka, spokornika, na Rožič Vrh;
- šole: v Črnomlju 8 razredov s 5 vzporednimi; v Petrovi vasi 2 razreda; v Dobličah (1 h) 2 razreda, na Talčjem Vrh (1 h) 1 razred, na Mavrlenu (1'5 h) 1 razred;
- župnik - vikar: P. Pavlin Bitnar, OT, dekan (1931), duh. svetnik (1930), r. v Otirali (Češka Šlezija) 5. okt. 1883, m. 29. jun. 1908. (upr. 1923, župnik-vikar 1931)
- *kaplan: Ivan Ev. Štrus, r. v Ljubljani 18. dec. 1900, m. 5. apr. 1925 (1929.)
- *kaplan: Franc Pavl. Blaj, r. v Dobu 10. maja 1909, m. 2. jul. 1933, n. 1934. (1934.)
- Marijine družbe 1940:
 - o dekliška – 170 deklet, vodi g. Bitnar P.,
 - o fantovska – 30 fantov, vodi g. Knafelj I.,
 - o vrtec – 258 otrok, vodi g. Pahulje.

Leta 1944

- župnik - vikar: P. Pavlin Bitnar OT (upr. 1923, ž.-v. 1931);
- kaplan: P. Alojzij Žabkar OT (1941);
- kaplan: P. Metod Krajnc OT (1940);
- Kaplan: P. dr. ing. Stanko Dostal OT (1938).

Leta 1947

- p. Alojzij Žabkar OT, vikar namestnik;
- Peter Golob, kaplan.

3. Dragatuš, (1728 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika;
- podružnice: 1. Sv. Helene, kraljice, na Belčjem Vrh; 2. Sv. Ožbolta, kralja in mučenca, v Dragovanji vasi; 3. Sv. Antona Pušč. na Goleku; 4. Sv. Lovrenca, mučenca, v Obrhu; 5. Vseh svetnikov v Pustem gradcu; 6. Sv. Petra, apostola, v Zapudju; 7. Sv. Ane na Tanči Gori; 8. Sv. Tomaža, apostola, na Tanči Gori;

- šola: 5 razredov z 1 vzporednico;
- župnik: Jakob st. Omahna, r. na Sv. Gori 9. jul. 1884, m. 22. jul. 1909. (1929)
- Marijine družbe 1940:
 - o dekliška – 121 deklet, vodi g. Omahna Jakob,
 - o ženska – 66 žensk, vodi g. Omahna,
 - o vrtec – 130 otrok, vodi g. Omahna.

Leta 1944

- župnijski uprav.: Bogumil Škerlavaj (kpl. 1941, upr. 1942);
- kaplan: Janez Ferdin (1943).

Leta 1947

- upravitelj: p. Alojzij ŽABKAR, vikar - nam. v Črnomlju;
- kasneje župnik Alfonz Jarc.

4. Metlika (mesto; 3583 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Nikolaja, škofa;
- podružnice: 1. Sv. Marije Magdalene na Božakovem; 2. Sv. Petra, apostola, v Drašičih; 3. Sv. Urbana, papeža in mučenca, na Grabrovcu; 4. Sv. Janeza Krstnika na Lokvici; 5. Sv. Roka v mestu; 6. Sv. Križa v Slamni vasi; 7. a) Žalostne Matere Božje, b) Ecce homo in c) turške M. Božje pri Treh farah; 8. Sv. Antona Padovanskega v Trnovcu; 9. Sv. Ane v Vidošičih;
- kapeli: 1. Marije Pomočnice na Božakovem; 2. Matere Božje karmelske v Radovičih;
- šole: v Metliki 8 razredov s 5 vzporednicami; v Drašičih 2 razreda; na Božakovem 1 razred;
- župnik - vikar: P. Stanislav Dostal OT, prošt, doktor bogoslovja (1922), inž. agron. (1930), r. v Preslavcih (Češkosl.) 24. avg. 1872, m. 26. jul. 1899 (1935);
- *kaplan: P. Jožef Šavora OT, r. v Središču ob Dravi 15. avg. 1908, m. 19. marca 1932 (1934);
- v župniji prebiva tudi duhovnik Leopold Kolbezen;
- Marijine družbe 1940:

- dekliška – 290 deklet, vodi p. Klement N.;
- fantovska – 87, vodi p. Verderber P.;
- vrtec – 270 otrok, vodi p. Klement N.

Leta 1944 (število prebivalstva 3719)

- župnik - vikar: P. Alfonz Klemenčič, prošt, O. Teut. (1938);
- kaplan: P. Pavel Verderber, OT (1939);
- kaplan: P. Modest Golja, OT (1942).

Leta 1947

- p. Ciril Lekšan OT, župnik;
- vikar: P. Bogomir Kocjan OT;
- kaplan: Ivan Vučetič, župnik v pokoju.

5. Planina pri Črnomlju (Stockendorf, št. preb. 396)

- župnijska cerkev sv. Elija, preroka;
- podružnice: 1. Sv. Frančiška Ksaverja na Mirni gori (Friedensberg); 2. Sv. Antona Puščavnika v Kleču (Kletsch); 3. Sv. Marije Magdalene v Sredgori (Mittenwald); 4. Presvete Trojice v Ponikvi (Sporeben); 5. Sv. Martina, škofa.
- kapela: prebl. D. M. roženvenske na Planini;
- šola: 1 razred;
- upravlja se iz župnije Semič (1934).
- Marijine družbe 1940 – ni organizirano.

1944 – Št. prebivalcev 337.

- župn. uprav.: Leon Nuschej (1943).

1947

Planina pri Črnomlju: soupravitelj p. Vinko Bevk, žpk. v Semiču.

6. Podzemelj (2667 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Martina, škofa;
- podružnice: 1. Sv. Vida, mučenca, v Gribljah; 2. Žalostne Matere Božje v Kloštru; 3. Sv. Antona Puščavnika na Krasincu; 4. Sv. Helene,

kraljice, v Zemlju; 5. Preblažene Device Marije presvetega rožnega venca na Dobravicah;

- kapela: Sv. Frančiška Ksaverja v Gradacu;
- šole: v Podzemlju 5 razredov; v Gribljah 2 razreda, v Gradacu 2 razreda;
- žup. upravitelj: Andrej Ilc, r. v Ribnici 9. nov. 1896, m. 29. jun. 1922, n. 1923 (1930)
- kaplan: Franc Ser. Pahulje, r. v Dolenji vasi pri Ribnici 8. okt. 1906, m. 5. jul. 1931, n. 1932 (1934)
- Beneficij v Gradacu.
- Marijine družbe 1940:
 - dekliška – 115 deklet, vodi g. Ilc Andrej,
 - ženska – 206 žensk, vodi g. Ilc Andrej,
 - fantovska – 44, vodi Ambrožič F.,
 - vrtec – 422 otrok, vodi Ambrožič F.

Leta 1944

Podzemelj, št. preb. 2700

- župn. uprav.: Andrej Ilc (1930).
- kaplan: Franc Ambrožič (1939).

1947

Podzemelj: Andrej ILC, župnij. upravitelj.

7. Preloka (916 prebivalcev)

- župnijska cerkev presv. Trojice;
- podružnica: Sv. Antona Puščavnika na Ziljah;
- kapeli: 1. Preblažene Device Marije rožnovenske v Grdunih; 2. Sv. Nikolaja, škofa, v Žuničih;
- šola: 3 razredi;
- žup. upravitelj: Alojzij Jerič, r. v Št. Vidu pri Stični 5. maja 1875, m. 22. jul. 1899. (1920)
- Marijine družbe 1940:
 - dekliška – 28, vodi g. Jerič Alojzij,

- ženska – 69, vodi g. Jerič Alojzij,
- vrtec – 121, vodi g. Jerič Alojzij.

Leta 1944

Preloka, št. preb. 939.

- župn. uprav.: Ferdinand Babnik (1944).

Leta 1947

- Anton Cafuta, župnij, upravitelj.

8. Radovica (806 prebivalcev)

- župnijska cerkev vnebovzeta preblažene Device Marije;
- podružnici: 1. Sv. Marjete device in mučenke v Bojanji vasi; 2. Presvete Trojice na Krašnjem vrhu;
- kapela: Preblažene D. M. Pomočnice kristjanov na Boldražu;
- šola: 3 razredi;
- župnik: Anton Puščavnik Jerman, r. v Šmihelu pri Novem mestu 23. nov. 1896, m. 29. jun. 1922. (upr. 1932, ž. 1933.)
- Marijine družbe 1940:
 - dekliška – 85, vodi g. Jerman Anton,
 - fantovska – 38, vodi g. Jerman Anton,
 - vrtec – 80 otrok, vodi g. Jerman Anton.

Leta 1944

Radovica, 806 preb.

- župnik: Anton Jerman (upr. 1932, ž. 1933).

Leta 1947

- Martin TEKAVC CM, vikar namestnik.

9. Semič (3553 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Štefana, mučenca;
- podružnice: 1. Sv. Katarine, dev. Mučenke, na Brezovi Rebri; 2. Sv. Primoža in Felicijana, muč., na Gabru; 3. Sv. Jožefa v Gorenjcih; 4. Sv. Nikolaja, škofa, na Gradniku; 5. Sv. Lenarta, op., na Kalu; 6. Sv.

Florijana, muč., na Krvavčjem Vrhu; 7. Sv. Roka, sp., v Nestoplji vasi; 8. Rojstva prebl. D. M. na Vrčicah; 9. Sv. Marije Magdalene v Rožnem Dolu; 10. Sv. Duha na Selih; 11. Vnebovzeta prebl. D. M. na Štrekljercu; 12. Sv. Mihaela, nadang., v Vavpčji vasi; 13. Presv. Trojice na Vinjem Vrhu; 14. Sv. Lovrenca, muč., na Smuku;

- kapela: Prebl. D. M. Pomočn. kristjanov na Pugledu;
- šole: v Semiču 6 razredov z 1 vzpor; na Črešnjevcu 1 razred; na Štrekljercu 3 razredi z 1 vzporednico; v Rožnem Dolu 1 razred; v Rečicah 1 razred z nemško vzporednico;
- župnik - vikar: P. Rajnerij Erklavec OT, r. v Mostah pri Ljubljani 26. sept. 1893, m. 2. nov. 1919; (kpl. 1926, ž.v. 1929.)
- *kaplan: Franc Pavl. Nahtigal, r. v Žužemberku 18. maja 1900, m. 29. jun. 1926, n. 1927. (1933.)
- *kaplan: Ivan Obgl. Pregelj, r. v Begunjah pri Cerknici 29. avg. 1909, m. 8. jul. 1934. (1934.)
- Marijine družbe 1940:
 - dekliška – 220 deklet, vodi g. Erklavec R.,
 - fantovska – 45, vodi g. Kljun J.,
 - vrtec – 270, otrok vodi g. Pregelj.

Leta 1944 (3707 preb.)

- župnik - vikar: P. Rajner Erklavec OT (kpl. 1926, ž.-v. 1929);
- kaplan: Ivan Pregelj (1934);
- kaplan: Janez Kljun (1940).

1947

- p. dr. Vinko BEVK OT, župnik – vikar;
- Franc Kozjek, kaplan.

10. Sinji Vrh (Vrh pri Vinici; 424 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Janeza Evangelista;
- podružnice: 1. Sv. Janeza Krstnika pri Sinjem Vrhu; 2. Sv. Marka Evangelista na Dalnjih njivah; 3. Presv. Trojice v Špeharjih;
- šola : 2 razreda;
- občina: Vinica;

- župnik: Josip Kal. Gostiša, r. v Idriji 11. avg. 1879, m. 18. jul. 1903 (1928.);
- Marijine družbe 1940 - ni organizirano;

Leta 1944 (430 preb.)

- župn. uprav.: Janez Ostronič (1943).

1947

- souprav. p. Metod Krajnc, ž. upravitelj na Vinici.

11. Stari trg ob Kolpi (1443 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Jožefa;
- podružnice: 1. Sv. Antona Pad. v Kovači vasi; 2. Sv. Fabijana in Sebastijana, muč., v Predgradu; 3. Sv. Marije Magdalene v Radencih; 4. Prebl. D. M. v Zagozdacu;
- kapeli: 1. Sv. Jurija, mučenca, v Dolu; 2. Sv. Andreja, apostola, v Starem trgu;
- šole: v Starem trgu 4 razredi; v Radencih 1 razred; v Zagozdacu 1 razred;
- župnik Brane Ser. Zupančič, r. v Stični 1. maja 1872, m. 22. jul. 1897, n. 1898 (1906);
- *kaplan: Martin Radoš, r. na Radoviči 7. dec. 1891, m. 2. jun. 1918 (1924);
- manemisariat Miheličev.
- Marijine družbe 1940:
 - dekliška – 58 deklet, vodi g. Jarc Alfonz,
 - ženska – 50 žensk, vodi g. Jarc Alfonz,
 - vrtec – 58 otrok, vodi g. Jarc Alfonz.

Leta 1944 (1435 preb.)

- župnik: Alfonz Jarc (1937);
- kaplan: Marko Mihelič (1939);
- kaplan: Viljem Savelli (1941).

Leta 1947

- Alfonz JARC, župnik.
- Viljem Savelli, kaplan.

12. Suhor (1124 prebivalcev)

- župnijska cerkev sv. Jožefa;
- podružnice: 1. Sv. Jakoba, apostola, v Bereči vasi; 2. Sv. Marka Evangelista v Bušnji vasi; 3. Sv. Vida, mučenca, na Jugorju;
- šoli: na Suhorju 4 razredi z 1 vzporednico; na Selih pri Jugorju 1 razred;
- župnik: Ivan Kap. Rztresen, r. v Št. Joštu nad Vrhniko 27. marca 1895, m. 6. jul. 1919, n. 1920 (1930);
- kaplan: Alojzij Kambič (1933);
- Marijine družbe 1940:
 - dekliška – 57 deklet, vodi g. Rztresen Ivan,
 - ženska – 75 žensk, vodi g. Rztresen Ivan,
 - fantovska – 32, vodi g. Rztresen Ivan,
 - vrtec – 115 otrok, vodi g. Rztresen Ivan.

Leta 1944 (1276 preb.)

- župn. uprav.: Karel Papež (kpl. 1941, upr. 1942);
- kaplan: Mihael Trdin (1942).

Leta 1947

- Kristijan STOLBIČAR, župnijski upravitelj.

13. Vinica (trg) (2124 prebivalcev)

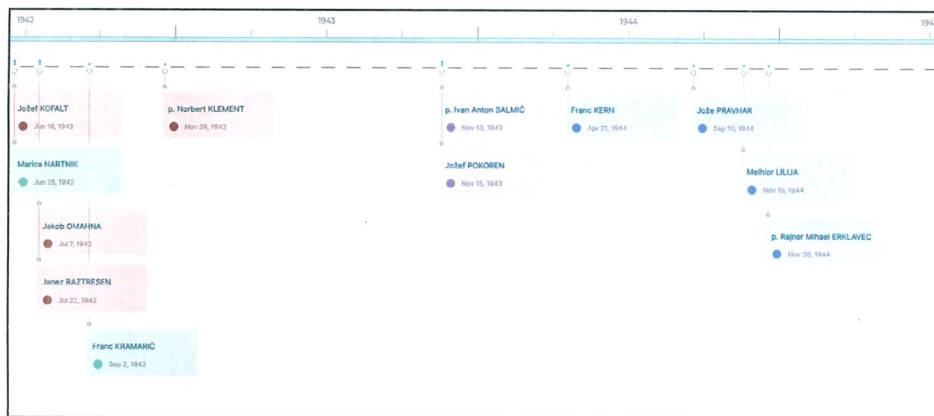
- župnijska cerkev najdenja sv. Križa;
- podružnice: 1. Sv. Mihaela, nadangela, v Damlju; 2. Sv. Roka, sp., v Hrastu; 3. Sv. Duha v Novi Lipi; 4. Sv. Jožefa v Podklancu; 5. Sv. Fabijana in Sebastijana, muč., na Suhorju; 6. Prebl. D. M. na Žežlju;
- šoli: na Vinici 5 razredov; v Stari Lipi 2 razreda;
- žup. upravitelj: Anton Pad. Miklavčič, r. na Krki 22. marca 1903, m. 29. jun. 1927, n. 1928;
- Marijine družbe 1940:
 - dekliška – 55 deklet, vodi g. Miklavčič Anton,
 - vrtec – 94 otrok, vodi g. Miklavčič Anton.

Leta 1944 (2200 preb.)

- župn. uprav.: Anton Miklavčič (1933);
- kaplan: P. Jožef Šavora OT (1941);
- kaplan: P. Ivan Salmič OT (2.10. 1941);
- kaplan: P. dr. Vincencij Bevk OT (1944).

Leta 1947

- p. Metod KRAJNC OT, župnij, upravitelj.

Časovnica smrti ubitih med drugo svetovno vojno

MED DRUGO SVETOVNO VOJNO UMRLI DUHOVNIKI

Letopis ljubljanske nadškofije (1947, letnik 108) navaja, da so na ozemlju Bele krajine med drugo svetovno vojno umrli naslednji duhovniki:

- Jožef Kofalt, kaplan v Adlešičih, v Semiču 15. junija 1942 v starosti 34 let.
- Jakob Omahna, župnik v Dragatušu, 7. julija 1942 v starosti 58 let.
- Janez Raztresen, župnik na Suhorju, 22. julija 1942 v starosti 48 let.
- P. Norbert Klement OT, kaplan v Metliki, na Suhorju 29. novembra 1942 v starosti 33 let.
- P. Ivan Salmič OT, kaplan na Vinici, 13. novembra 1943 v starosti 30 let.
- Jožef Pokorn, župn. uprav, na Preloki, 15. novembra 1943 v starosti 32 let.
- Jožef Pravhar, župnik v Loškem potoku, v Črnomlju 10. septembra 1944 v starosti 70 let.
- Melhior Lilija SDB, v Beli krajini 24. novembra 1944, star 37 let.
- P. Rajner Erklavec OT, župnik - vikar v Semiču, v Beli krajini novembra 1944, v starosti 52 let.

Tedaj še ni bilo znano, da je bil Franc Kern ubit v Beli krajini, zato med temi duhovniki ni bil omenjen. V Letopisu omenjeni Leopold Kolbezen, župn. uprav. v pokoju, pa je v Metliki 4. decembra 1945 v starosti 70 let umrl naravne smrti in bil pokopan v Črnomlju.

Duhovnika Viljem Savelli in Alfonz Jarc sta bila obsojena na montiranih procesih in ubita v letih po vojni.

Jožef KOFALT

škofijski duhovnik

Rojen 20. 4. 1909, Krvavčji Vrh pri Semiču v Beli krajini.

Kaplan župnije Adlešiči.

Posvečen 8. 7. 1934.

Ubit 15. 6. 1942, Brezova Reber pri Semiču.

Viri:

- Kri mučencev, Ljubljana 1944.
- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, str. 63.
- Ižanec, Odprti grobovi II., Buenos Aires 1970.
- Taboriščni arhiv, priča 2, Buenos Aires 1974, str. 14.
- Naša zvezda (01.06.1944, letnik 13, številka 15/16), str.139.
- Lučka (1942), letnik 7, številka 6., str 80.
- Slovenski dom, dne 5. september 1942-XX, str. 202.
- Duhovno življenje (1943), letnik 11, številka 184., str. 98.
- Slovenec (08.10.1942), str. 3. *Datum uboja je na tem mestu 13 junij.*
- Jutro, dne 6. 9. 1942, str. 2.
- Domoljub 9. septembra 1942-XX str. 3.
- Slovenski dom (05.08.1944, letnik 9, številka 31), str. 6-7.
- Slovenski dom (12. avgust 1944), str 6.
- Domoljub v Ljubljani 9. septembra 1942-XX 55 - Štev. 37, str. 3
- Slovenec, (20.01.1942), letnik 70, številka 15a. str. 15.
- Bogoljub, 1942, letnik 40, številka 12, str. 260.

Jožef Kofalt je bil sin zelo revnih staršev. Študiral je v silnem siromaštvu in je kot duhovnik s svojimi skromnimi kaplanskimi prejemki vzdrževal tudi svojo mater. Bil je kaplan v Leskovcu. Ko so Nemci zasedli te kraje in vse prisilno izseljevali, je zbežal in se naselil na semiški podružnici na Črešnjevcu. S svojo materjo je prebival v mali bajti, ki so jo za silo popravili. Imenovan je bil za kaplana v Adlešičih. Ljudje so ga spoštovali in ga imeli radi. Z razumevanjem in ljubeznijo je svaril in bodril ter pomagal, saj je iz lastne izkušnje poznal križ siromaštva.

Bil je prva žrtev komunistov med duhovniki v Beli krajini. Ko so ga odvedli v gozd in ga silili, naj se jim pridruži, jim je odgovoril: "Ne morem z vami, ker ste zoper Kristusa."

Kofalt je bil mučen in je pred smrtjo blagoslovil zločince in svoje sotrpine. Pred usmrčitvijo so sami rekli, da ne morejo ničesar dokazati, da pa nič ne škodi, če pade čim več duhovnikov. S seboj je imel tudi brevir, ki ga je pozneje neki Jovan sežigal na ognju ob petju revolucionarnih pesmi.

Ko je bil Kofalt mrtev, so ljudem govorili, da so ga poslali v Koprivnik na delo, da se tam malo okreпча.

Jakob OMAHNA

škofijski duhovnik

SVETNIŠKI KANDIDAT

Rojen 9. 7. 1884, Log, Sveta Gora pri Litiji.

Župnik v Dragatušu.

Posvečen 22. 7. 1909.

Ubit 7. 7. 1942, Mavrlen nad Črnomljem.

Viri:

- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 79-80.
- Kri mučencev, Ljubljana 1944 (ponatis 1990). str. 31-32.
- Ižanec, Odprti grobovi II., Buenos Aires 1970, 37, 138, 140.
- Taboriščni arhiv, priča 2, Buenos Aires 1974, 14-15.
- Slovenski dom, dne 25. junija 1943-XXI, str. 3.
- Duhovno življenje (1943), letnik 11, številka 183., str. 76.
- Glasilo K.S.K. jednote (17.02.1943, letnik 29, številka 7, str. 3.
- Amerikanski Slovenec (16.02.1943, let. 52, št.32), str. 8.
- Pismo kaplana iz Dragatuša Škerlevaj Bogomila (1. 12. 1941).
- Slovenski dom, dne 12. avgusta 1944.
- Zdravko Bahor, Leta preizkušenj str. 56-57.

- Domoljub, let. 55, šte. 39), 24.09.1942, str. 3-4.

»Kdor je župnika Jakoba Omahna poznal, ve, kako dobrodušna in ljubezniva duša je bil ta plemeniti in preprosti mož. Ker pa je kot dober katoliški duhovnik sodeloval pri Katoliški akciji, je moral pasti.« Tako ga ob smrti konec septembra 1942 opiše časopis Domoljub.

Jakob Omahna je bil župnik v Dragatušu od 10. junija 1929. Pred tem je bil župnik v Osilnici. Bil je dober, zvest pastir svojega ljudstva, zlasti pa velik učitelj mladine. Kakor v kakem preroškem navdihnjenju je večkrat napovedal svojemu ljudstvu težke čase. S svojimi temeljitimi cerkvenimi govori je pripravljaj ljudi na dneve velike preizkušnje.

Oktobra 1941 je šel posredovat k Italijanom za nekaj osumljenih rudarjev, da so sodelovali pri kraji razstreliva v rudniku Kanižarica in so jih zaprli. Skupaj z dekanom Bitnarjem sta dosegla, da so zaprte rudarje izpustili.

Ko so partizani župnika ponoči odpeljali skupaj s kaplanom Bogumilom Škerlavajem, so od njega zahtevali, da pred kapelico zavpije »Smrt fašizmu, svoboda narodu!«, češ da ga ne bodo ubili. On pa je na ves glas klical: »Živel Kristus Kralj!«

Natančnih poročil o njegovi smrti nimamo. Govori se, da so ga živega sežgali na grmadi.

Kaplan se je po 21. dneh ves izmučen vrnil. Imel je sorodnika pri partizanih, ki ga je še pravočasno rešil.

Janez RAZTRESEN

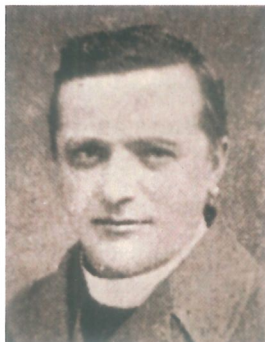
škofijski duhovnik

Rojen 27. 3. 1895, Šentjošt nad Horjulom.

Župnik v Suhorju v Beli krajini.

Posvečen 6. 7. 1919.

Ubit 22. 7. 1942, Mavrlen.

Viri:

- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 85-87.
- Kri mučencev, Ljubljana 1990; 28-29.
- Komunistični zločini na Slovenskem II.
- Javoršek Jože, Spomini na Slovence III., Ljubljana 1990.
- Odpri grobovi II., 108.
- Taboriščni arhiv, priča 2, Buenos Aires 1974, str. 15.
- Slovenec: političen list za slovenski narod (08.10.1942), letnik 70, številka 231a. str. 3.
- Slovenski dom, dne 20. novembra 1943. str. 3

Janez RAZTRESNEN je deloval kot dušni pastir v Koroški Beli, v Dobrniču, na Krki in Suhorju. 22 let je bil med dolenskim kmečkim ljudstvom in ga je dobro poznal. Bil mu je dober vodnik in svetovalec v duhovnih, pa tudi v svetnih zadevah. Nadvse je ljubil resnico in jo povsod ter pred vsakim človekom branil.

Nekaj dni pred svojo smrtjo je napisal v župnijsko kroniko naslednje: »Če Bog hoče moje življenje, ga rad dam v ta namen, da bi ljudje povsod spregledali. Vedno sem hotel enotnost med ljudmi in poštenost po krščanskih načelih. To poudarjam tudi danes. Izdajalec nisem bil nikoli, nastopal sem možato, kar je mnogo ljudi samo videlo in slišalo.«

Opoldne 21. julija 1942 so prišli ponj. Odpeljali so ga s seboj v svoje taborišče na Mavrlenu, kjer so ga zasliševali in hudo mučili. Pisatelj Jože Javoršek je to popisal v svojem delu »Spomini na Slovence III.«

p. Norbert KLEMENT

duhovnik križniškega reda

Rojen 6. 8. 1910 v Trutovu na Češkem.

Kaplan v Metliki.

Posvečen 25. 3. 1934.

Ubit 29.11.1942 na Dragah nad Metliko.

Viri:

- Črne bukve, str. 122.
- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 60-61.
- Kri mučencev, Ljubljana 1990.
- Korošec, Prva nacionalna ilegala, Ljubljana 1993.
- Lojze Žabkar, Izpovedi, 1991, str. 63.
- Lojze Žabkar, Cerkev v Beli krajini za časa okupacije – referat CMD v Črnomlju 29. julija 1964., 4-5.
- Radko Polič, Belokrajnski odred, 1975, str. 342-343.

P. Norbert je bil po posvečenju eno leto kaplan v Središču ob Dravi. Eno leto je bil prefekt v dijaškem konviktu v Križankah, od leta 1937 dalje pa je deloval kot kaplan v Metliki. Bil je družaben in sposoben glasbenik.

Kljub temu, da je bil Čeh, se je vživel v slovensko ljudstvo. Bil je zelo naklonjen Osvobodilni fronti, ko pa je odkril, kaj vse se dogaja pod komunističnim vodstvom, je skušal to zmoto popraviti tako, da se je aktivno vključil v protikomunistični boj.

27. 11. 1942 je bil kot kurat na Suhorju, ko je ta po partizanskem obleganju padel. Bil je ujet in strašno mučen.

p. Ivan Anton SALMIČ

duhovnik križniškega reda

SVETNIŠKI KANDIDAT

Rojen 4. 2. 1914, Raka pri Krškem.

Kaplan v Vinici.

Posvečen 7. 7. 1940.

Ubit 13.11.1943 v gozdu med Vinico in Žežljem.

Viri:

- Lojze Jože Žabkar, Izpovedi, Ljubljana 1991.
- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, str. 135-137.
- Matija Škerbec, Krivda rdeče fronte II., Cleveland 1957.
- Škofijski list ljubljanske škofije 10, 1943.
- Kri mučencev, Ljubljana 1944.
- Dnevnik Slovenec z dne 08.09.1993, Ljubljana 1993.
- Odprti grobovi II., 140.
- Monografija župnije Vinica ob 750-letnici, 217-229.
- Taboriščni arhiv, priča 2, Buenos Aires 1974, 16.
- Tomaž Maras, članek v pripravi na tisk »Žrtev življenje bo Tvoje brez mej« - Križnik p. Ivan Anton Salmič (1914-1943).

Imel je pravi duhovniški in redovniški poklic. To se je videlo že v bogoslovskih letih po njegovi pobožnosti in zvestobi Cerкви in predstojnikom. Bil je nadarjen, znal je več jezikov in bil kandidat za nadaljnji študij.

Kot duhovnik je bil goreč, zvest svojemu poslanstvu, velik vpliv je imel na mladino in otroke. Bil je lojalen do vseh, tudi do komunistov, z njimi pa ni hotel sodelovati. Bil je pogumen in veliko ljudi je rešil pred italijansko internacijo. Posredoval je pri Nemcih, ki so prišli v vas in zbrali ljudi, da bi jih ubili. Na njegovo prošnjo so jih izpustili. Gotove smrti je rešil tudi dva partizana, za katera je šel posredovat v Črnomelj. Bil je dobronik ljudi.

V soboto, 13. novembra 1943, so ga blizu cerkve v Vinici prijeli in odpeljali v gozd pod Žežljem. Proti večeru sta se slišala dva strela. Ko so ga novembra odkopali, je imel z debelo vrvo še zvezane noge in na truplu so bile rane zaradi posledic mučenja.

Ob tej smrti je ljudi prevzel velik strah in žalost. Govorili so, da je bil povsem nedolžen, da je ljudi samo reševal in jim pomagal. Verniki ga imajo za mučenca in svetnika ter priprošnjika v nebesih in se mu priporočajo v svojih potrebah.

Jožef POKOREN

škofijski duhovnik

Rojen 7. 3. 1912, Ingličeva družina - Škofja Loka.

Župnijski upravitelj v Preloki ob Kolpi.

Posvečen 5. 7. 1936 v Ljubljani.

Ubit 15. 11. 1943, Brezova Reber pri Semiču.

Viri:

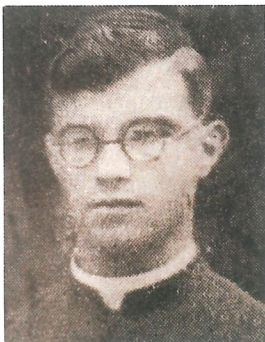
- Kri mučencev, Ljubljana 1944.
- Palme mučeništva 1943, 133.
- Lojze Žabkar, Izpovedi.

Po novi maši je bil kaplan v Radečah pri Zidanem Mostu, kjer se je izkazal kot kulturni delavec in pomagal graditi prosvetni dom. Nato je bil kaplan v Leskovcu pri Krškem skupaj s Kofaltom.

Leta 1941 je bil imenovan za župnijskega upravitelja v Preloki. Italijani so pri njem večkrat izvedli preiskave. Ko so veliko ljudi iz župnije odpeljali v internacijo, je šel zanje posredovat v Ljubljano, pa ni nič dosegel. Pošiljal jim je pakete. Zelo ga je prizadelo trpljenje faranov - internirancev.

Pokorna so s silo odvedli v noči 15. novembra 1943. Ob slovesu je še naročil svoji sestri: »Povej mami, da grem v smrt za vero in za Boga.« Ubili so ga v gozdovih med Adlešiči in Črnomljem.

Pri posredovanju zanj 16. 11. 1943 p. Lojze Žabkar zanj pravi, da je res dober slovenski človek in duhovnik na mestu in da je veliko storil za svoje ljudstvo. Je priljubljen med svojimi verniki in so ga res imeli radi. Ti sami bodo zanj dobro pričali. Podobno je isti dan zanj pričal tudi adlešiški župnik Ivan Štrus. Nista vedela, da je že ubit – brez vsake sodbe.

Franc KERN

škofijski duhovnik

Rojen 27. 12. 1917, Praprotna Polica pri Velesovem na Gorenjskem.

Kaplan v Hinjah v Suhi krajini.

Posvečen 11. 7. 1943.

Ubit 21. 4. 1944, Metlika.

Viri:

- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 169-170.
- Kri mučencev, Ljubljana 1944.
- Jože Smej, Posvečena samota, Maribor 1994.

V ljudsko šolo je hodil v Velesovem, v gimnazijo pa v Kranju. Kot bogoslovec begunec izpod nemške zasedbe je zatočišče med zadnjimi semeniškimi počitnicami našel v Hinjah. Po mašniškem posvečenju je bil nastavljen prav v Hinje za kaplana. Med sošolci je bil znan kot globoko duhoven človek, predan Bogu.

Na veliko sredo, 5. aprila 1944, so prišli ponj in začel se je petnajstdnevni križev pot, ki ga je vodil vse do Metlike. 21. 4. 1944 so ga mučili in umorili. Prej so mu dovolili, da je v Metliki na pokopališču opolnoči smel maševati.

Jože PRAVHAR

škofijski duhovnik

Rojen 4. 11. 1874, Voklo pri Kranju.

Župnik v Loškem Potoku pri Cerknici.

Posvečen 14. 6. 1900, Ljubljana.

Ubit 10. 9. 1944 na pokopališču v Vojni vasi pri Črnomlju.

Viri:

- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 180-182.
- Matija Škerbec, Krivda rdeče fronte II, Cleveland 1957.
- Ižanec, Pravi obraz OF III., Buenos Aires 1972.
- Taboriščni arhiv, priča 2, Buenos Aires 1974, 15.
- Dornik Šubelj, Odd. za zaščito naroda, Ljubljana 1999, 132.
- Lojze Žabkar, Izpovedi.

Od leta 1910 je deloval kot župnik v Loškem Potoku. Med vojno je mnogo posredoval pri italijanskih oblasteh v prid župljanom, vendar ni uspel. Od petnajstih zajetih so jih dvanajst ustrelili. To so imeli kot dokaz proti njemu. Priredili so sodbo. Čeprav je Pravhar ves čas zatrjeval, da je nedolžen, so ga 30. aprila 1944 odvedli na osvobojeno ozemlje v Belo krajino in ga tu držali interniranega v več krajih ter končno obsodili na smrt.

Križnik p. Lojze Jože Žabkar je v svojem dnevniku opisal, kako ga je pripravil na smrt: »Pokleknil je in lepo opravil sveto spoved.« Ko sta se zadnjič videla, pravi: »Bil je zelo miren, bolj kakor pred odhodom vlaka kakšen železničar ... Za cerkvijo v Vojni vasi je ob izkopani jami omahnil, od revolverjeve kugle zadet v sredo čela, gospod župnik Loškega Potoka ... Jože Pravhar, star 70 let. Zatisnil je trudne oči in šel k svojemu Bogu po večno plačilo. Utrujen od zasliševanj in gnavljenja ...«

Melhior LILIJA

duhovnik salezijanske družbe

Rojen 4. 1. 1907. Gorenje Grušovlje v Savinjski dolini.

Nadomeščal župnika - Škocjan pri Turjaku.

Posvečen 5. 7. 1936.

Ubit 15.11.1944. (ali 24.11. 1944) v gozdu blizu Črnomlja v Beli krajini.

Vir:

- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 171.

Bil je iz verne kmečke družine. Poslali so ga v salezijanski zavod v Veržeju. Tam je vstopil v salezijansko družbo in v Ljubljani prejel mašniško posvečenje. Postal je priljubljen vzgojitelj mladine. Svoje lepe darove je uporabil v delu za Božje kraljestvo. Imel je lep glas in je izvrstno igral klarinet. Izkazal se je kot odličan športnik pa tudi kot častilec Matere Božje. V spominu gojencev in sodelavcev je ostal kot goreč duhovnik in navdušen dušni pastir.

Februarja 1944 je šel nadomeščat župnika v Škocjan pri Turjaku. Župljani so ga imeli radi. Ob umiku oboroženih komunistov iz župnije pred nemškimi silami, so ga ti vzeli s seboj in z drugimi jetniki odpeljali v Belo krajino, kjer je bil umorjen.

p. Rajner Mihael ERKLAVEC

duhovnik križniškega reda

Rojen 26. 9. 1893.

Župnik v Semiču.

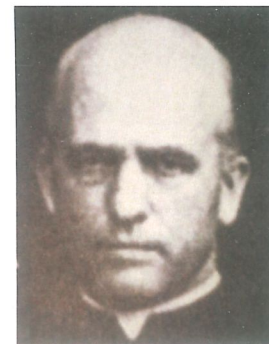
Posvečen 2. 11. 1919, Ljubljana-Moste.

Ubit 30. 11. 1944, Brezova Reber pri Semiču.

Viri:

- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 162.
- Taboriščni arhiv, priča 2., Buenos Aires 1974, 14.
- Dornik Šubelj, Odd. za zaščito naroda, Ljubljana 1999, 132.

Že kot kaplan je prišel v Belo Krajino. Vzorno je dolgo let vodil župnijo v Semiču. Slovel je kot dober pridigar. Na konferencah se je odlikoval s treznimi besedami. V križniškem redu je bil provincialni svetovalec.

Bil je odpeljan in zasliševan s strani partizanov, pa so ga potem izpustili. Ponovno je bil odpeljan in zasliševan septembra 1944. Ob nemški ofenzivi so ga z drugimi jetniki odpeljali proti Gorjancem. Govorilo se je, da ga je ovadil ali celo ubil nekdo, ki mu je pater s svojim posredovanjem pri Nemcih svoj čas rešil življenje.

Viljem SAVELLI

škofijski duhovnik

Rojen 14. 9. 1916, Celje.

Župnijski upravitelj.

Posvečen: 7. 7. 1940, Maribor

(začasno je deloval v ljubljanski škofiji).

Ubit: 10. 8. 1949 (po uradnem sporočilu mami),

30. 6. 1949 (po mariborskem nekrologu).

Viri:

- Palme mučeništva, Celje 1995, str. 260-261.
- Ljudska pravica, 26. februar 1949, str. 3.

Kot kaplan je bil Viljem Savelli nastavljen na Ptuj. Bil je dober, vzoren duhovnik, glasbeno nadarjen in odličen organist; uglasbil je nekaj pesmi. Pri ljudeh je bil zelo priljubljen in mož trdnih odločitev.

Ob začetku okupacije so ga nacisti prijeli in zaprli v Rajhenburg (Brestanico) in nato izselili prek Hrvaške v Srbijo, vendar se je nekako znašel in prišel nazaj v Ljubljansko pokrajino.

Škof ga je nastavil za kaplana v Starem trgu ob Kolpi. Deloval je skupaj z župnikom Alfonzom Jarcem. Po vojni pa je odšel v Koprivnik.

Viljema so 11. 11. 1948 zaprli, cerkev pa 29. 3. 1948 požgali. V zaporih so ga pretepali, zasliševali, da je čisto obnemogel, saj ga je vse živčno in telesno povsem strlo.

23. 2. 1949 ga je komunistična oblast v Novem mestu obsodila na smrt. Časopis »Ljudska pravica« pravi, da je vse priznal.

Ob zadnjem obisku je rekel mami: »Mama, ne verjemite vsega, kar bodo pisali. Če bom padel, vedi, da po nedolžnem.«

Alfonz JARC

škofijski duhovnik

Rojen 30. 7. 1904, Ajdovec pri Novem mestu.

Župnijski upravitelj v Dragatušu.

Posvečen 29. 6. 1928.

Ubit uradno 10. 8. 1949, a naj bi bil po očitvidcih še leta 1961 živ in delal v Gotenici kot interniranec;

umrl - ubit nekje pri Gotenici blizu Ribnice na Dolenjskem.

Viri:

- Marija Jarc, Alfonz Jarc iz Ajdovca, Buenos Aires 1987.
- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, str. 241-243.

Alfonz Jarc je maturiral leta 1923 na škofijski gimnaziji v Šentvidu. V duhovnika je bil posvečen leta 1928, nato je bil kaplan na Mirni, v Koroški Beli in na Raki. Jeseni 1931 je odšel na Kočevske Poljane kot župni upravitelj, nato je od 1935 dalje služboval na Sveti Planini nad Trbovljami, od oktobra 1937 pa je postal župni upravitelj v Starem trgu ob Kolpi. V Dragatuš je prišel v začetku leta 1947, kjer mu je uspelo obnoviti bombardirano župnišče.

Bil je dober gospodar, ni pa bil pevec, zato mu je škof poslal za kaplana glasbeno nadarjenega begunca Vilka Savellija. Zaradi priljubljenosti pri ljudeh so ga komunisti začeli blatiti in mu groziti. Podtikali so mu neresnične stvari.

Na sodni razpravi 23. 2. 1949 v Črnomlju je bilo, kakor poroča neka učiteljica: »Hoteli so imeti cirkus in so ga napravili.« Vse je bilo sklenjeno že pred razpravo. Obsodili so ga na smrt. Iz njegovega zapora v Ljubljani so ohranjene tri dopisnice njegovi sestri. Na eni je zapisano: »Kristus je vstal, vstali bomo tudi mi. Tako kot On moramo tudi mi do konca izpolniti Božjo voljo.«

Duhovščina se je na splošno zadržala med vdorom Nemcev dobro. V Rad-
zemlju (Rajon Gradac) je župnik svaril in opozarjal prebivalstvo, da bo
bivanje Nemcev le kratkotrajno. V Črnomlju je kaplan Žabkar s prižnice
obžaloval žrtve in molil tudi za one, "ki so v gozdovih", ter svaril
" ne kradite in ne mažite si jezika s izdajstvom". V Semiču je župnik
ki so ga Nemci osvobodili iz zapora, z uspehom prosil za družino Kočever
(4 osebe), ki so jo Nemci najbrže po izdajstvu zaprli in jo obsodili na
smrt., na to pa po justifikaciji Primožiča, kateri so morali prisostvova-
ti, izpustili. Isti župnik je neko žensko, ki je grozila z ovačbami,
ostel. Kaplan Janez pa je kritiziral bege za Nemce. Tudi v Metliki in
Dragatušu se je duhovščina zadržala dobro.
V zvezi z dogodki v viniškem rajonu (Hrast, Preloka) in v zvezi
z nekimi izjavami, sta bila aretirana župnik iz Preloke Pokoren in
viniški kaplan Salmič. Posebno Poko en mora imeti znaten vpliv med svo-
jimi farani, ker so v velikem številu prišli h krajevni oblasti zanj in-
tervenirat in prošit za njegovo izpustitev.

«Duhovščina se je na splošno zadržala med vdorom Nemcev dobro.» -

Odlomek iz partizanskega poročila o političnem in gospodarskem položaju v Beli krajini takoj po umiku Nemcev novembra 1943 (Arhiv RS, 1698, Okrožje Bela krajina, škatla 3, Poročilo 30. 11. 1943). Pokoren in Salmič sta bila ubita takoj po omenjenih aretacijah, semiški župnik p. Erklavec je bil ubit natanko eno leto po tem poročilu.

Druge žrtve, povezane z Belo krajino

Franc KRAMARIČ

škofijski duhovnik

SVETNIŠKI KANDIDAT

Rojen 1. 5. 1908, Radovica v Beli krajini.

Kaplan župnije Stari trg pri Ložu.

Posvečen 7. 7. 1935.

Ubit 2. 9. 1942, Stari trg pri Ložu.

Kot duhovni vodja fantov in deklet Marijine družbe je imel med mladimi v župniji velik vpliv. Kljub grožnjam komunistov je neustrašeno vztrajal s svojo dušnopastirsko dejavnostjo. Oboroženi komunisti so nasilno vdrl v župnišče in ga, klečečega ob postelji, umorili. Domačinka redovnica je to dejanje z vsemi okoliščinami popisala. Kaplan je umrl z zatrjevanjem, da je nedolžen. Ubijalec je pozneje priznal svoje dejanje in govoril, da je kaplan umrl kleče kakor Jezus na Oljski gori. Po prevladi komunizma so njegov grob zravnali z zemljo. Verni ljudje pa so se že kmalu začeli zatekati v svojih prošnjah k njemu kot mučencu. Vendar se je kaplanu delala krivica tudi zaradi blatenja dobrega imena po smrti.

Viri:

- Kri mučencev, Ljubljana 1944.
- Palme mučeništva, Ljubljana 1995, 68-70.
- Ižanec, Odprti grobovi II., Buenos Aires 1970, 134.
- Revija Borec, Ljubljana 1991.
- Tednik Družina, št. 25, Ljubljana 1992, in štev. 11 z dne 13. 3. 1994.
- Taboriščni arhiv, priča 2, Buenos Aires 1974, 14.

Marica NARTNIK

učiteljica

SVETNIŠKA KANDIDATKA

Rojena: 18. 12. 1905, Kozaršče pri Tolminu.

Učiteljica v osnovni šoli.

Ubita 25. 6. 1942 blizu Vrčic na poti proti Mirni gori.

Po študiju se je izpopolnjevala v Sarajevu in poučevala na raznih krajih: v Selah pri Hinjah, v Ribnici na Dolenjskem, v Loškem Potoku, nazadnje pa v Rožnem Dolu pri Semiču v Beli krajini. Z vsem srcem je bila učiteljica mladega rodu. Posvečala se je tudi strežbi bolnikov. Leta 1939 se je udeležila Kongresa Katoliške akcije za dekleta v Rimu. Otroško je častila nebeško Mater. V evharistiji je iskala vir življenja z Bogom, ki ga je hotela izžarevati v okolje. Ko se je začela revolucija in ubijanje vernih, se ni ustrašila. Komunisti so hoteli odstraniti njen vpliv na druge. Govoril je: »Že zdaj molim za tiste, ki me bodo pokončali. Ne bom molčala, ampak govorila.«

Ko je pripravljala otroke na prvo sveto obhajilo, so prišli ponjo. Pri njej so našli osnutek za sestanke Katoliške akcije. S silo so jo prijeli in odvedli v svoje taborišče. Ohranil se je zapisnik zasliševanja. »Zakaj ste se vedno borili proti komunizmu?« so jo vprašali. Rekla je: »Zato, ker ni na verski podlagi. Meni je vera vse.« Še isti dan so jo mučili in ustrelili.

Kot veliko oznanjevalko večnega življenja so jo naslednje leto prenesli iz groba na župnijsko pokopališče. »Če smo kdaj, bomo danes gotovo pokopali svetnico,« je rekel tedaj župnik p. Erklavec.

Viri:

- Krvavi cvet iz Rožnega Dola, Knjižice 249-250, Ljubljana 1944.
- Ižanec, Odprti grobovi II., Buenos Aires 1970, 7-22.
- Franc Koretič, Šmarnice »Marija Pomagaj«, Ljubljana 1944.
- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, 374-375.

p. Anzelm POLAK

duhovnik križniškega reda

Rojen 8. 4. 1883, Životice na Moravskem.

Posvečenje 14. 7. 1910.

Ubit 17. 10. 1942, ustaško taborišče Jasenovac.

Rojen je bil na Moravskem. Kot kaplan je deloval v križniški župniji Semič v Beli krajini. Od leta 1919 pa je deloval v župniji sv. Miklavž pri Ormožu.

Po nemški okupaciji Štajerske so ga pregnali na Hrvaško, kjer se je zatekel k frančiškonom v Varaždin. Septembra 1942 so ga prijeli in odvedli v ječo. Poslali so ga v ustaško koncentracijsko taborišče Jasenovac. Bil je zaprt skupaj z ostalimi slovenskimi duhovniki. Hodil je delat na savski nasip, končno pa so ga na zverinski način ubili. Ustaš ga je udaril z batom po glavi, drugi pa mu je prerezal vrat, nakar so ga vrgli v Savo.

Viri:

- Palme mučeništva, Celje 1995, str. 81.
- Miloš Rybář: Duhovniki iz Slovenije v taborišču Jasenovac pred 50 leti v: Mohorjev koledar 1992, Celje 1991.

Matija ROM

salezijanski pomočnik, laik, salezijanski brat

Rojen 17. 2. 1924, Potoki pri Semiču v Beli krajini.

Vstop k salezijancem 7. 10. 1941.

Ubit junija 1945 na enem izmed morišč v Sloveniji.

Jeseni 1938 se je pridružil salezijancem kot pomočnik. Zaradi razmer se je 1944 pridružil protikomunistični vojski in bil z njo vred izročen komunistom ter umorjen.

Viri:

- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, 361.
- Bogdan Kolar, In memoriam, Ljubljana-Rakovnik 1991.
- In oživeli so, Rakovnik 1995.

Stanislav KOVAČIČ

bogoslovec

Rojen 13.11.1921, Črmošnjice.

Ubit februarja 1944 pri Črnomlju.

Rojen je bil v verni družini in je že zgodaj kazal duhovniški poklic. Najprej se je poskušal vpisati k frančiškanom, potem pa v ljubljansko bogoslovje. Zaradi vojnih razmer ni mogel začeti teološkega študija. Razmere so ga privedle med partizane, kjer je deloval kot sanitejec.

Pri partizanih je bil obsojen na smrt, ker naj bi kot sanitejec kradel. Menda je bil ustreljen pri Črnomlju februarja 1944.

Vir:

- Raziskava njegovega nečaka jezuita Lojzeta Kovačiča: O treh bogoslovcih partizanih, tednik Družina, Ljubljana 1966.

Ive NOVAK

škofijski bogoslovec

Rojen 6. 7. 1922, Preloka v Beli krajini.

Ubit junija 1945 na enem izmed morišč uničevalnega taborišča v Teharjah pri Celju.

Po ljudski šoli je obiskoval gimnazijo v Škofovih zavodih v Šentvidu in sodeloval v dijaški Katoliški akciji. Po maturi se je odločil za duhovništvo in vstopil v škofijsko bogoslovno semenišče. Ko je zaradi razmer moral v protikomunistično vojsko, je služil v Višnji Gori v pisarni. V maju 1945 je bil vrnjen preko Pliberka v uničevalno taborišče v Teharjah.

Vir:

- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, 310.

Janez Borut RUS

škofijski bogoslovec.

Rojen 8. 6. 1925, Črnomelj.

Ubit junija 1945 v enem izmed morišč uničevalnega taborišča Teharje pri Celju.

Kot gimnazijec je bil član Katoliške akcije. Zaradi razmer se je pridružil obo-roženim protikomunistom in med njimi deloval kot bolničar. Imel je duhovniški poklic. Dejal je, da bo imel v nebesih novo mašo, če bi ga ubili. Z drugimi je bil vrnjen v roke komunistov preko Pliberka in prišel v taborišče Teharje. Tam je bil ubit v enem izmed morišč.

O njegovi smrti govorijo tudi pesmi njegove sestre Marije Rus.

Vir:

- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, 322-323.

Jožef PAŠIČ

salezijanski bogoslovec

Rojen 17. 3. 1915, Vrtača – Semič.

Obljube: 3. 8. 1940

Ubit junija 1945 v enem izmed komunističnih grobišč v Sloveniji.

Rojen v verni družini je iz krščanskih mladinskih organizacij prišel delovat med salezijance in se pripravljaj, da postane klerik. Zaradi razmer se je pridružil protikomunistom in delal v različnih pisarnah. S to vojsko je bil v maju 1945 izročen komunistom in tam ubit na enem izmed morišč.

Viri:

- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, 359.
- Bogdan Kolar, In memoriam, Ljubljana-Rakovnik 1991.
- In oživeli so, Rakovnik 1995.

Jože WEISS

križniški bogoslovec

Rojen 14. 6. 1923, Loka pri Črnomlju.

Prvi letnik Teološke fakultete.

Ubit maja 1945 v Kočevskem rogu.

Bil je četrti od osmih otrok. Kot srednješolec je bival v dijaškem domu križnikov v Ljubljani. Maturiral je 27. 9. 1943. Vstopil je h križnikom in se vpisal na teološko fakulteto. Zaradi mobilizacijskega odloka je odšel leta 1944 k domobrancem. Verjetno je bil ubit leta 1945 v Kočevskem rogu kakor njegov starejši brat Franc. Imel je še enega brata Stanislava, ta pa je bil ubit na prisilnem delu v Kočevskem rogu med eksplozijo v delavnicah.

Vir:

- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, 349.

Lovro ŠTRUKELJ

škofijski bogoslovec

Rojen 27. 8. 1920, Podzemelj (Gradac).

Ubit junija 1945 na enem izmed morišč taborišča v Teharjah pri Celju.

Po ljudski šoli je obiskoval gimnazijo v Škofovih zavodih v Šentvidu. Po maturi se je vpisal na Teološko fakulteto v Ljubljani. Zaradi razmer med počitnicami ni mogel domov in je dobil zatočišče pri Hladnikovih na Petkovcu pri Rovtah. Leta 1944 je moral k domobrancem. Tedaj je tudi začel dvomiti o svojem duhovniškem poklicu. Leta 1945 je prišel na Koroško. Prek Vetrinja je bil poslan v domovino s tretjo četo dopolnilnega bataljona v Teharje, kjer je bil po vseh okoliščinah sodeč tudi ubit.

Vir:

- Palme mučeništva, Ljubljana-Celje 1995, 304.

nadškof Stanislav Hočevar

Razmišljanje o spravi

(odlomek iz predavanja 5. novembra 2023 na Žežlju)

Slovenski narod je prišel do tako močne razdvojenosti resda v dogodku 2. svetovne vojne, vendar je bil že pred tem notranje dokaj ohlapen v doživljanju svoje identitete. Vsekakor, da bi to močneje dojemali, se ne moremo prav vsi prebivalci vračati na začetke samega vzpostavljanja narodnega korpusa na tem tako enkratnem - toda tudi tako diferenciranim - področju ob očaku Triglavu, ne moremo vsi imeti izkustva Gosposvetskega polja, knežjega kamna, Krnskega gradu, Gospe Svete, sv. Modesta, sv. (H)eme; ne moremo prav vsi dojemati dokajšnjih posledic, ker so cveteli veliki in pomembni duhovni centri na začetku naše zgodovine ob periferiji našega korpusa; ne moremo vsi docela poznati vse posledice izginitev Karantanije in »izradiranja« sadov Ciril-Methodove dediščine, umora celjskega grofa Ulrika I. 1456 v Beogradu in zatem tako močnih dogajanj v Srednji Evropi, reformacije Cerkve in postavitve svetišč na vseh gričih, ki so tako postajali viri duhovne obnove. Ne moremo vsi slediti rojevanja dialektov, rojevanja pokrajin s tako diferenciranimi vplivi z raznih strani in različnih ravni pa vse do trenutka, ko smo se zaradi germanizacije in italijanizacije združili z brati vzhodne krščanske prakse - obteženi z islamsko izkušnjo - in s tem tako nehote povzročili tudi boleči koroški plebiscit, dokler nismo padli v prepad marksizma in leninizma in v njem doživljali blokovsko razdeljenost Evrope in sicer prav mi - živeči zahodnejše od Dunaja, pripadajoči vedno zahodnemu svetu. Izdani v drugi svetovni vojni od lastnega naroda, smo morali nositi sramoto izdajalca in hkrati vdihavati avtodestruktivnost, ki se še vedno kaže tudi v času po neodvisnosti predvsem v pozabljanju našega celotnega narodovega telesa in torej v nenehnem krčenju našega ozemlja, propagiranju evtanazije, abortiranja, ideologije gender, grobe relativizacije resnice, vrednot in smisla življenja.

Žalost nad žalostjo pa je v tem, da nimamo v celotnem korpusu svojega naroda ustanovo, ki bi zavestno prevzela celovito odgovornost za vsestransko rast svojega naroda, marveč smo priče, kako se politične stranke borijo za svojo - dobesedno - nadoblast.

Prvi pozitivnejši korak neke vseslovenske ustanove v prid celotnemu narodu je storila Akademija v iskanju definiranja naše najnovejše zgodovine in s tem hotela pokazati pot k sožitju in spravi.

Vsi odgovorni za celoten slovenski narod, moramo najprej poskrbeti da bo identiteta naroda ob Triglavu jasna v ozvezdju Evrope.

Če Bog pošilja svoje angele narodom, kdaj in kako bomo mi romarji skozi čas prisluhnilo njihovim glasovom?

+++++

Anton Štrukelj

Sijaj mučencev v Cerkvi

(povzetek predavanja 9. novembra 2023 v Metliki)

Ob spominu na dvanajstere duhovnike, ki so v Beli krajini prestali mučeniško smrt, smemo navesti pomenljive besede papeža Benedikta XVI., ki jih je izrekel ob drugi priložnosti: »Ti zgledni duhovniki so v času preganjanja Cerkve žrtvovali svoje življenje v zvestobi svoji duhovniški službi, ki so jo opravljali z veliko predanostjo v svojih župnijah. Ti duhovniki so za nas vse živ z gled duhovniške istovetnosti in redovniške posvetitve. Bodimo hvaležni Bogu za veliki dar teh junaških pričevalcev vere.«

Mučeništvo je najvišja oblika krščanskega pričevanja. Drugi vaticanski koncil govori o poklicanosti vseh k svetosti. Med najodličnejše poti in sredstva za dosego svetosti pa Cerkev prišteva mučeništvo: »Cerkev ima mučeništvo, s katerim učenec postane podoben Učeniku, ki je prostovoljno sprejel smrt za zveličanje sveta, in s katerim se upodobi po Njem v prelitju krvi, za odličen dar in najvišji dokaz ljubezni« (C 42).

Tudi našemu slovenskemu narodu je Bog naklonil obilne darove svetosti in junaške kreposti. Papež sv. Janez Pavel II. je v ljubljanski stolnici 17. maja 1996 dejal: »V preizkušnjah, ki so v teku stoletij zadevale slovensko ljudstvo, se pastirji Cerkve niso umaknili, ampak so stopili naprej, oznanjali evangelij življenja ter branili dostojanstvo in neodtujljive pravice vsakega človeka. To so s še toliko večjim pogumom pokazali v nedavnih letih, med fašizmom, nacizmom in komunizmom. Kako naj se ne bi spomnili junaškega zgleda neustrašene predanosti škofov, duhovnikov, redovnikov in redovnic, ki so s trdno vero v Božjo previdnost delili usodo Božjega ljudstva?«

Vprašamo se: zakaj ti naši bratje, ki so prestali mučeništvo, niso poskušali za vsako ceno rešiti nenadomestljive dobrine življenja? Zakaj so še naprej služili Cerkvi kljub hudim grožnjam in poskusom ustrahovanja? Kje je torej utemeljeno mučeništvo? Odgovor je jasen: v Jezusovi smrti, v njegovi najvišji žrtvi ljubezni, dovršeni na križu, da bi mogli imeti življenje (prim. Jn 10,10). Kristus je trpeči služabnik, o katerem govori prerok Izaija. On 'je dal svoje življenje v odkupnino za mnoge' (Mt 20,28). Mučenec hodi za Kristusom do konca; prostovoljno sprejme umiranje za zveličanje sveta, v najvišjem pričevanju ljubezni.

Od kod prihaja moč, da človek sprejme nase mučeništvo? Iz globoke in pristrčne zedinjenosti s Kristusom. Ko beremo zapise o mučencih, nas prese- nečata notranji mir in pogum, s katerima sprejemajo nase trpljenje in smrt: Božja moč se očitno razodeva v slabosti, v uboštvu tistega, ki se izroča Bogu in upa samo vanj (prim. 2 Kor 12,9). Mučenec je človek, ki je v najvišji meri svoboden – svoboden nasproti nasilju in svetu; je svoboden človek, ki v enem samem dokončnem dejanju izroči Bogu svoje celotno življenje ter se v najvišjem dejanju vere, upanja in ljubezni prepusti rokam svojega Stvarnika in Odrešenika. Mučenec žrtvuje svoje življenje, da bi bil popolnoma deležen Kristusove daritve na križu. Na kratko povedano: mučeništvo je največje de- janje ljubezni kot odgovor na neizmerno ljubezen Boga.

Papež Benedikt XVI. pravi: »Dragi bratje in sestre, morda nismo vsi poklicani k mučeništvu, toda nobeden od nas ni izključen od poklicanosti k svetosti. Bog nas kliče k velikodušnemu življenju. To vključuje, da vsak dan vzamemo nase križ. Zlasti v našem času, ko se zdi, da prevladujeta sebičnost in indivi- dualizem, moramo vsi imeti za svojo prvo in temeljno dolžnost, da vsak dan rastemo v večji ljubezni do Boga in bratov, da bi spreminjali svoje življenje in tako preoblikovali tudi svet. Po priprošnji svetnikov in mučencev prosimo Gospoda, naj razvname naše srce, da bomo sposobni ljubiti tako, kakor je on ljubil vsakega od nas.«

+++++

Dr. Pavlina Bobič, Študijski center za narodno spravo

Zapisani ne-pozabi: umorjeni duhovniki v Beli krajini med komunistično revolucijo

(povzetek predavanja 8. novembra 2023 v Metliki)

Procesi, ki so med drugo svetovno vojno privedli do ekstremnega nasilja nad civilnim prebivalstvom, so se oplajali z vsebino totalitarnih ideologij in zaple- tenimi predvojnimi razmerji med ljudmi in skupnostmi. Razsežnosti brutal- nega ubijanja civilistov ni mogoče razumeti brez razkrivanja idejne strukture komunistične revolucije in njenih natančno izdelanih eliminacijskih meha- nizmov. Stigma izdajalca in sovražnika naroda je bila v samem jedru osmišl- janja komunističnih likvidacij, katerih namen je bilo »čiščenje« vseh, ki so se upirali podrejanju komunistične sle po rušenju starega sveta in ustvarjanju novega. Zamišljeni sovražnik je po tej logiki moral izgubiti atribute človeč- nosti, postati stvar in neviden. Umorjeni duhovniki v Beli krajini so bili po ukazu revolucije morda izbrisani in iztrgani iz spomina, toda njihova imena, vklesana v kamen, ostajajo živ opomnik neminljive vrednosti človeškega ži- vljenja in trpljenja.

Ljudje imamo o podobah različne miselne predstave in gledamo svet na mnogo načinov. Vemo, da slika lahko pove več kot tisoč besed. In prav zato, da misel ne pobegne kamorkoli, je stvar kulture in kultivacije v tem, da je o kiparskem ali slikarskem delu smiselno povedati nekaj besed. V prejšnjih časih so umetnost presojali zgolj umetnostni zgodovinarji. Danes pa poskušamo poti nastajanja nekega dela od ideje do izvedbe predstaviti tudi avtorji sami. Zavedamo se, da povedana beseda podobe ne more zajeti v celoti, ampak se ji lahko samo približa.

Nastajanje kipa je usmerjeno na štiri sporočila: Zakaj je narejen, čemu je namenjen, kako je namen vsebinsko in likovno predstavljen in kako je kip postavljen v prostor. To se pri tem spomeniku kaže takole: Namen tega spomenika je obeležiti spomin na nek tragični čas v zgodovini našega naroda. Namenjen je dvanajstim tragično preminulim duhovnikom iz Dolenjske in Bele krajine, Ljubljane z okolico, Savinjske doline, Gorenjske in Češke, ki so v tistem času delovali v Beli krajini in da njihova žrtev nikoli ne bo zbledela v pozabo. Izhodiščno vsebinsko zamisel tvorijo lik vstalega Kristusa, napis "Boga ljubili, vernike učili, mučeništvo prestali, slavo dosegli" in podobe duhovnikov. Prizorišče trajne likovne zabeležbe kipa v prostor predstavlja bivši vrt, sedaj park, opremljen s kovano ograjo in historično stavbno arhitekturo.

Pri realizaciji teh predpostavk sem izhajal iz stališča likovne in duhovne obogatitve kraja po vzorih tradicionalne umetnosti. Po svojih zmožnostih delati lepo dobro in plemenito. Ne oziraje se na dejstvo, da je današnja družba že tako razslojena in umetnost tako diferencirana, da nekateri takšno umetnost označujejo kot kič. A na tej poti je kljub temu smiselno vztrajati. Ker gre za večne vrednote. Zato, ker so generacije umetnikov skozi zgodovino ustvarjale kompozicijske kanone in skozi pravilno tkale vezi do neizmernih globlin duhovnih notranjosti opazovalcev umetnin. Odgovornost do kompozicije ali soodnosnosti vodi k doživljanju harmonije in lepega. Vsebinski karakter obeležja s podobo Kristusa, napisa in portretov duhovnikov je tak, da je bilo kompozicijo smiselno zasnovati kot kiparski triptih. Skulptura je izdelana iz treh kamnitih blokov. Osrednjega tvori figura vstalega Kristusa v peščenjaku svetlo oker barve. Stranska bloka iz enakega materiala sta namenjena portretom duhovnikov. Gledano od spredaj, je format skulpture v velikem merilu skoraj kvadraten in topogledno moderen in minimalističen. Njemu kontrastna je klasično razgibana notanost s figuro vstalega Kristusa in portreti. Monumentalni lik Kristusa je zasnovan v takoimenovani kontrapostni drži. Pri tem postane človeško telo prostor specifično kiparskega govora, s katerim se nagovarja doživljanje opazovalca. Polreljefna figura izstopa iz ozadja, kot da se dviguje iz kamnitih blokov groba. Osrednji del sporočila tvori draperija z napisom med skrajno razpetima rokama. Portreti duhovnikov v belem peščenjaku so postavljeni v eliptične oblike po vzoru porcelanastih portretov umrlih na pokopaliških spomenikih. Razvrščeni zrcalno simetrično, statično in tvorijo oster kontrast z razgibano figuro Kristusa.

Mislím, da je naloga umetnosti nasplošno kakor tudi kiparstva v tem, da v človeku nagovarja fina občutenja. Na to smo v današnjem času umetnosti, ki gradi bolj ali manj

samo še na vizualnih efektih, skoraj pozabili. Kulture se je potrebno učiti in obnavljati naprej, zlasti novim rodovom, da se ne bi izgubila v pozabo, sploh v današnjem času hitrih, obilnih in pogosto površnih informacij.

Na koncu izrekam iskreno zahvalo za izkazano zaupanje dekanu g. Tonetu Gnidovcu in župniku g. Janezu Žaklju, kamnoseštvo Svete pa za odlično strokovno podporo pri izvedbi v kamen.

Dr. Marjan Drev, akad. kipar spec.

Postavitev spomenika ubitim duhovnikom Bele krajine na vrtu pred župniščem v Črnomlju